

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН СІАУЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БЕЛАРУСІ І КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР

№ 34 (584)

Субота, 5 кастрычніка 1946 года.

Цана 50 кап.

УЗНЯЦЬ ТВОРЧУЮ АКТЫЎНАСЦЬ

Гістарычныя паставы ЦК ВКП(б) аб літаратуры, тэатры і кіно, глыбокі даклад тав. Жданова аб часопісах «Звезда» і «Ленінград» з графічнай выразнасцю вызначылі кірунак далейшага развіцця савецкай літаратуры і мастацтва, а таксама тэма неадкладных задач, што паўсталі перад літаратарамі і ўсімі работнікамі мастацтва нашай краіны. Выкарыстанне літаратуры і мастацтва аплічывае, бездэяльнасць і пошласць, высокая ўзровень савецкай літаратуры і мастацтва, самых перадавых у свеце, скарэстаць усе магчымасці для свайго ідэйнага і мастацкага росту, не аставаць ад сучаснай тэматыкі, ад патрабаванняў народа, усяляк развіваць большыцкую крытыку і самакрытыку — вось гэтыя галоўнейшыя задачы.

Работнікі ідэалагічнага фронту павінны прыкласці максімум намаганняў і ўмелства, каб дапамагчы партыі і народу выходзіць моладзь у духу бязмежнай адданасці і любові да свайго сацыялістычнага радзімы, да нашай партыі, да вялікай ідэі Леніна-Сталіна. Письменнікі, мастакі, кампазітары павінны ў сваіх творах паказваць лепшыя якасці савецкіх людзей, якія так велічна праявіліся ў часы Вялікай Айчыннай вайны і з вышэйшай сілай праяўляюцца ў геранічнай працы па аднаўленню і развіццю народнай гаспадаркі і культуры нашай краіны.

«Мастацтва, — гаворыць тав. Жданав, — не можа адлучыць сябе ад лёсу народа».

«Письменник не может оторваться от жизни народа, он обязан быть в курсе его развития». Таму ўсялякая творчая пасіўнасць і інертнасць з'яўляюцца неадпаведнымі, бо яны, па сутнасці, вынікаюць з аб'яваўных адносін да ўсёнараднай справы, да лёсу народа і яго будучыні.

Некаторыя творчыя работнікі пайшлі па шлях найменшага супраціву: частка пазстаў і празаікаў амаль цалкам пераклачыліся на пераклад, укладанне слоўнікаў, анталогій, сцэнарыяў — на рэстаўрацыю старажытных помнікаў, кампазітары — на апрацоўку народных песняў і г. д. Гэта, безумоўна, карысная і патрэбная работа, але яна павінна толькі суправаджаць і дапаўняць галоўнае — працу на стварэнню ўласных твораў.

На старонках нашых газет і часопісаў у апошні час вельмі рэдка з'яўляюцца новыя, арыгінальныя творы П. Глебкі, М. Машары, на выстаўках не бачна скульптур М. Керзіна; кампазітар В. Яфімаў ужо два гады працуе над адным квартэтам. Беларускі Дзяржаўны тэатр оперы і балета за гэты год паставіў толькі дзве оперы — «Русалка», якая была перанесена з п'есы 1945 года, і «Травіята». Пры гэтым гэтыя самыя оперы ішлі ў тэатры і іншыя да Айчыннай вайны. У бягучым рэпертуары драматычнага тэатра імя Янкі Купалы пакуль няма ніводнага новага спектакля.

Утворанае яшчэ ў лютым месяцы Беларускае тэатральнае таварыства, якое заклікана канцэнтравіцца і аб'яднаць творчы вопыт работнікаў тэатра і гэтым спрыяць удасканаленню іх майстэрства, абуджаць творчую думку і ўзняць іх актыўнасць, да гэтага часу бездэяльнасць.

Праўда, за апошні час палепшылася праца Сіаюза савецкіх пісьменнікаў, абудзілася зацікаўленасць пісьменнікаў да агульналітаратурнай справы, арганізацыйна аформіліся творчыя секцыі, рад пазстаў і празаікаў выехалі на новабудулі і ў калгасы і г. д. Сходзі, што адбылося ў Саюзах мастакоў і кампазітараў, таксама сведчаць аб некаторым ажывленні работы гэтых арганізацый, аб тым, што прычыповыя, вызваленыя ад групавых і прывяцельскіх інтэрэсаў, крытыка і самакрытыка завабывае права грамадзянства. Аднак, гэта толькі пачатак.

Паставы ЦК ВКП(б) і даклад тав. Жданова ўнеслі поўную яскасць у ідэйныя пытанні літаратуры і мастацтва, яскрава вызначылі месца творчых работнікаў у «рабочым строі», адкрылі велічныя перспектывы ў будучае.

Пасля гэтага ўжо ніко не мае права бездэяльна і легкадумна стаяць да сваіх абавязкаў. Творчы талент, якім жыве вялікі савецкі народ-воін, народ-будульнік павінен быць творчым тонусам кожнага работніка літаратуры і мастацтва.

Праўдлівым Саюзу пісьменнікаў, кампазітараў і мастакоў неабходна намясціць цэлы рад мерапрыемстваў па ўзніццю творчай актыўнасці работнікаў літаратуры і мастацтва. Гэтыя мерапрыемствы павінны быць накіраваны на стварэнне такой атмасферы, якая б уносіла плавна пачатак у творчую працу і спрыяла іспісанню высокай пачынаюцца поўнацінах мастацкіх твораў, адпаведных усеіх адносінх забяспечыць урадзіны запатрабаваны народ.

Пераадолець сілу інертнасці, навучыцца бегчы час, вырацаваць у сябе навук штадзейнай і сістэматычнай работы, узняць пытанне аб сацыялістычнай рэвалюцыі, аб дэмакратыі, кампазітары і мастакі.

За работу, таварышкі!

Класічная праца творчага марксізма-ленінізма

Да восьмай гадавіны выхаду ў свет кнігі І. В. Сталіна «Нароткі курс гісторыі ВКП(б)»

1 кастрычніка 1938 г. выйшла ў свет класічная праца І. В. Сталіна «Нароткі курс гісторыі ВКП(б)». У гэтай кнізе ўвасоблена выключнае багацце ідэй творчага марксізма-ленінізма, якія ўзбройваюць правільным пазнаннем законаў грамадскага развіцця, што ўмацоўваюць веру нашага народа-стваральніка ва ўсеперамагаючую сілу вялікага вучэння Маркса-Энгельса-Леніна-Сталіна.

Ствароўчы «Нароткі курс гісторыі ВКП(б)», правадзір і настаўнік партыі таварыш Сталін раскрыў марксізм-ленінізм у дэяннях, як глыбока рэвалюцыйную тэорыю, якая бесперапынна развіваецца і якая даказала сваю вялікую жыццёвую сілу. «Нароткі курс гісторыі ВКП(б)» з'яўляецца навуковым, тэарэтычным абагульненнем гіганцкага гістарычнага вопыта большыцкай партыі, роўнага якому не мела і не мае ніводна партыя ў свеце. Гэта — найкаштоўнейшы ўклад у скарбіцу марксізма-ленінізма. Гісторыя партыі большыцкай ярка дэманструе магучую ператваральную сілу вучэння марксізма-ленінізма, якое пакладзена ў аснову ўсёй палітыцы партыі, савецкай дзяржавы. Кіруючыся гэтым перадавым вучэннем, істотна развіваючы яго ў новых гістарычных умовах, партыя Леніна-Сталіна ў найкаштоўнейшым прымяжэнні часу здзейсніла рэвалюцыйнае, сацыялістычнае ператварэнне нашай краіны.

Ленін і Сталін, большыцкі ад самага пачатку свайго палітычнага дзейнасці, асвятлялі шлях пролетарыята Расіі святлом навуковага сацыялізма, уздымалі яго на барыцы з вялікай мэтай. Выступалі супроць апартуністычных лозунгаў «эканамістаў», якія заклікалі рабочыя клас абмяжовацца барацьбой «за пятак», супроць міжнароднага апартунізму ў асобе бэрнштэйнаўцаў, якія абвясцілі антымарксісцкі лозунг «рус — усё, канчатковае мэта — нішто», таварыш Сталін пісаў у сваім праграмным артыкуле «Расійская сацыял-дэмакратычная партыя і яе бліжэйшыя задачы» (1901): «Вялікая энергія народжэння толькі для вялікай мэты».

Партыя большыцкай здолела нахціць рабочы клас, працоўна масы перадавымі ідэямі сацыялізма, вялікімі мэтай, якія нарадзілі вялікую энергію мас. Імяна таму партыя большыцкай здолела ўзняць народ на звяржэнне ўлады імперыялістаў у Расіі, на Вялікую Кастрычніцкую сацыялістычную рэвалюцыю, на перааганосную барацьбу супроць інтэрвентаў і белавардзейцаў у гады грамадзянскай вайны, нахціць і арганізаваць працоўныя на будову сацыялістычнага грамадства ў нашай краіне, на перамогу над нямецкімі фашызмі і японскімі імперыялістамі.

Галоўнай умовай уплыву партыі на масы, паспяховага правядзення ў жыццё палітыкі партыі з'яўляецца ідэйная згуртаванасць партыі, ідэйная загартаванасць партыйных улад.

«З усёй здабыткаў, якія ёсць у нашай партыі, самым важным і каштоўным здабыткам з'яўляецца яе ідэйны здабытак, яе ідэйны багаж, яе прычыповая лінія, яе рэвалюцыйныя перспектывы», — указваў таварыш Сталін у сваёй прамоўе на пленуме ЦК і ЦКК ВКП(б) у кастрычніку 1926 года.

Гісторыя большыцкага паказвае, з'яўляючыся ідэйна абараняючай сваёй незмірымасцю партыя абараняла і яе ідэйныя здабыткі, марксісцка-ленінскую тэорыю, светапогляд партыі ў барацьбе супроць ворагаў марксізма, супроць рэвізійністаў, супроць апартуністаў усіх масцей.

З класічнай выразнасцю і глыбінёй асвятляе таварыш Сталін у «Нароткі курс гісторыі ВКП(б)» тэарэтычныя асновы марксісцкай партыі — дыялектычны і гістарычны матэрыялізм, паказваючы, што палітыка партыі заўсёды будавалася і будзецца на непарушным тэарэтычным фундаменце. Таварыш Сталін паказвае, якое вялікае тэарэтычнае багацце абараніў Ленін ад замаху рэвізійністаў марксізма ў сваёй выдатнай кнізе «Матэрыялізм і эмпірыкрытыцызм». Развіццё Леніным тэарэтычных асноў партыі мела выключнае значэнне для ідэйнага ўзбраення большыцкай партыі, як партыі новага тыпа.

Разам з Леніным гіганцкая работа па стварэнню ідэалагічных і тэарэтычных асноў большыцкай партыі праводзілася таварышам Сталіным. Першы і другі томы Твораў І. В. Сталіна, што выйшлі ў свет, паказваюць, які найкаштоўнейшы ўклад у ідэйную скарбіцу марксізма-ленінізма ўнесены быў таварышам Сталіным ля самых вытокаў фармавання большыцкай партыі.

Яшчэ ў перыяд рэвалюцыйных баёў 1906 года таварыш Сталін выступае ў большыцкіх газетах Грузіі з сэрнай тэарэтычных артыкулаў «Анархізм ці сацыялізм?». Артыкулы гэтыя навохілі сакрушальны ўдар ворагам марксізма — анархістам, якія спрабавалі ў гэты перыяд аказаць свой разлагальны ўплыў на пролетарыят. У процілегласць спробам анархістаў распаўсюджваць ілжывае ўяўленне аб марксізме артыкулы таварыша Сталіна давалі глыбокае асвятленне светапогляда марксісцкай партыі — дыялектычнага матэрыялізма, распаўсюдвалі пытанне аб сацыялістычнай рэвалюцыі, аб дэмакратыі пролетарыята, аб ролі баявой пролетарскай партыі, звязвалі пытанні рэ-

валюцыйнай тэорыі марксізма з надзённымі задачамі палітычнай барацьбы пролетарыята. Праца таварыша Сталіна «Анархізм ці сацыялізм?» дапамагала большыцкім ідэйна загартоўвацца і з гонарам вытрымаць выпрабаванні перыяда рэакцыі.

Гісторыя большыцкага гаворыць, якія непамерныя цяжкасці пераадолела наша партыя на сваім гістарычным шляху, як загартаваліся большыцкі ў барацьбе з выпрабаваннямі і перашкодамі, нахціліна ведучы рабочы клас да вялікіх мэт, захоўваючы бадзёрнасць духу, рэвалюцыйны аптымізм, веру ў сваю справу.

У найцяжэйшы перыяд пасля паражэння рэвалюцыі 1905 года, калі рэнэгаты і рэвізійніцы марксізма селі ў рабочы класе рэспубліцы і нявер'е ў справу рэвалюцыі, Ленін пісаў у 1908 годзе:

«... Мы ўмелі доўгія гады працаваць перад рэвалюцыяй. Нас нездарма называлі цвёрдакманымі. Соцыял-дэмакратыя склалі пролетарскую партыю, якая не ўпадзе ў рэспубліку ад няўдзячы першага ваеннага націску, не страціць галавы, не захопіцца авантурамі. Гэтая партыя ідзе да сацыялізма, не звязваючы сябе і сваёй лёсу з вынікам таго або іншага перыяда буржуазных рэвалюцый. Імяна таму яна пазабавлена і ад слабых бакоў буржуазных рэвалюцый. І гэтая пролетарская партыя ідзе да перамогі» (В. І. Ленін. Творы, т. XII, стар. 126).

Якой непарушнай верай у перамогу пролетарыята, у перамогу сацыялізма гучалі прарокіі ленінскія словы, сказаныя ў перыяд, калі большыцкія партыйныя арганізацыі былі, паводле выразу таварыша Сталіна, абкружаны «морам адчаі» і нявер'е ў справу», якія распаўсюджваліся ліквідатарамі, рэнэгатамі рэвалюцыі. Ідэйная марксісцка-ленінская загартоўка, разуменне перспектывы рэвалюцыі дапамагалі асноўнаму ядру большыцкай, які згуртаваны вакол Леніна і Сталіна, абараніць партыю і яе рэвалюцыйныя прынцыпы, узначаліць рабочы клас у перыяд новага рэвалюцыйнага ўздыму.

У перыяд першай сусветнай вайны большыцкая партыя была адзінай пролетарскай партыяй, якая засталася адданай справе сацыялізма і інтэрнацыяналізма, адзінай партыяй, якая прымавала гегемонію пролетарыята, як асноўную ўмову перамогі буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі і перастанавы яе ў сацыялістычную. Толькі большыцкі даводзілі магчымасць перамогі сацыялізма ў Расіі і паслядоўна змагаліся супроць імперыялістычнай вайны.

«Будучы адлюстраваннем агульнага крызіса капіталізма», — указвае таварыш Сталін у «Нароткі курс гісторыі ВКП(б)», — вайна завастрыла гэты крызіс і паслабла мiравы капіталізм. Рабочыя Расіі і партыя большыцкай аказаліся першымі ў свеце, якія з поспехам выкарысталі слабасць капіталізма, правалі фронт імперыялізма, скінулі царя, і стварылі Саветы рабочых і салдацкіх дэпутатаў».

На працягу васьмі месяцаў — ад лютага да кастрычніка 1917 года — партыя большыцкай выканалі найцяжэйшую задачу: заваявала большыцкай у рабочым класе, у Саветах, прыцягнула на бок сацыялістычнай рэвалюцыі мільёны сялян, вырвала масы з-пад уплыву дробна-буржуазных партый (эсэраў, меншавікоў, анархістаў). Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя, якая была здзейснена рабочым класам пад кіраўніцтвам партыі большыцкай, у саюзе з сялянскай беднотай, разбіла капіталізм у нашай краіне і адкрыла новую эру ў гісторыі чалавечства.

Кастрычніцкая рэвалюцыя выратавала нашу Радзіму ад катастрофы, якая пагражала ёй, ад забавлення імперыялістычнымі дзяржавамі, скінула ўладу эксплуатацыйна і адкрыла шлях да будовы сацыялістычнага грамадства, да нябачнага росквіту творчых сіл краіны.

Але раней чым перайсці да мірнага сацыялістычнага будаўніцтва, партыі большыцкай давялося пераадолець непамерныя цяжкасці перыяда грамадзянскай вайны і інтэрвенцыі 1918-1920 г. г. Толькі партыя Леніна-Сталіна, якая карыстаецца беспспрытным аўтарытэтам і даверам сярэд рабочага класа, здолела абудзіць у ім невычэрпную энергію і прывесці да перамогі над аграні інтэрвентаў і белавардзейцаў.

Першы ваенны напад міжнароднага капітала на краіну сацыялізма скончыўся поўным яго крахам. Але імперыялісты дамагліся зрабіць усё, каб павялічыць разбураенне, каб зрабіць больш цяжкім развіццё нашай краіны да сацыялізма. Краіна была разбурана чатырохгадовай імперыялістычнай вайной і трохгадовай вайной супроць інтэрвентаў. Здавалася, што наша краіна адкінула назад на многія дзесяцігоддзі. Аднак перавага савецкага ладу дала магчымасць хутка загіць раны, нанесеныя вайной. Найважнейшы камандны эканамічны вышмыр у руках савецкай дзяржавы, плавна характар савецкай эканомікі, умацаванне саюза рабочых і сялян — усё гэта дазволіла на працягу некалькіх год аднавіць старыя фабрыкі і будаўніцтва і асваенне новых заводаў.

заводы і адрадыць сельскую гаспадарку, якая характарызаваўся тады пераважаннем мільёнаў дробных індывідуальных сялянскіх гаспадарак.

Але аднаўленне старых фабрык і заводаў, дасягненне даваеннага ўзроўню прамысловасці не вырашалі пытанні. Гэта-ж быў узровень аграрнай адсталасці краіны, са старай, адсталай тэхнікай. А для краіны сацыялізма патрэбна была новая тэхніка, патрэбна было першачарговае і хуткае развіццё на-жэй індустрыі, каб забяспечыць тэхнічна-эканамічнае незалежнасць нашай краіны, магчымасць рэканструкцыі ўсіх галін народнай гаспадаркі.

Партыя на XIV з'ездзе ВКП(б) па дакладу таварыша Сталіна прыняла генеральную лінію на сацыялістычную індустрыялізацыю краіны. Неабходна было пабудаваць нанова цэлы рад галін індустрыі, якіх не было ў царскай Расіі; павялічыць здабычу метала і вугалю стварыць новую абаронную прамысловасць; пабудаваць трактарныя заводы, заводы сучасных сельгаспадарчых машын, каб перайсці на буйную калгасную вытворчасць, бо гэтага патрабавалі інтарэсы перамогі сацыялізма ў вясце.

«Усё гэта павінна была даць палітыка індустрыялізацыі, бо ў гэтым заключалася сацыялістычная індустрыялізацыя краіны» — указвае таварыш Сталін у «Нароткі курс гісторыі ВКП(б)» (стар. 268).

Палітыка сацыялістычнай індустрыялізацыі правільна адлюстравала запатрабаванні матэрыяльнага жыцця савецкага грамадства. Сталінская палітыка сацыялістычнай індустрыялізацыі краіны, савецкі метад індустрыялізацыі, які азначае першачарговае развіццё цяжкай індустрыі, як ключ да рэканструкцыі ўсёй народнай гаспадаркі — гэта палітыка з'яўляецца важнейшай умовай перамогі сацыялізма ў нашай краіне, зрабіла з СССР непарушную краінасць, выратавала нашу Радзіму ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Яшчэ першае сталінскае пяцігодка ў корані ператварыла аблічча нашай краіны. У наступныя пяцігодкі вялікае будаўніцтва ўсё больш разгорталася. За некалькіх кароткіх гістарычных прымяжэнняў, за якія-небудзь 13 год (1928—1941 г. г.), наша Радзіма зрабіла грандыёзны скачок, ператварылася ў адсталы краіны ў перадавую, а аграрная — у магучую індустрыяльную дзяржаву. У выніку гэтага скачка наша краіна аказалася падрыхтаванай да актыўнай абароны, здолела разграміць гітлераўскую Германію.

Партыя большыцкай скончыла ў векавой адсталасці сельскай гаспадаркі на падставе палітыкі калектывізацыі сельскай гаспадаркі. Смелая, рэвалюцыйная і мудрая палітыка партыі, якая правільна адлюстравала запатрабаванні развіцця матэрыяльнага жыцця грамадства, была накіравана на стварэння новых вытворчых сіл у вясце і новых, сацыялістычных вытворчых адносін. Паспехі сацыялістычнай індустрыялізацыі, пабудова і пуск у ход гіганцкіх трактарных і камбайных заводаў далі магчымасць савецкай дзяржаве накіраваць у вясце сотні тысяч трактароў і камбайнаў. Арганізацыя на працягу двух год (1930—1931 г. г.) 200 тысяч калгасаў дала магчымасць ужыць гэтую новую тэхніку, у шырокіх маштабах выкарыстаць дасягненні аграрнай навукі і павялічыць таварную прадукцыю сельскай гаспадаркі.

Найважнейшы рэвалюцыйны пераварот у вясце, які быў здзейснены на падставе сталінскага вучэння аб калектывізацыі, завяршыўся перамогай калгаснага ладу, з'яўляючыся перамогай калгаснага ладу, з'яўляючыся перамогай савецкага сялянства, нааўсёды вызваленага ад эксплуатацыі.

Раздзелы «Нароткага курса гісторыі ВКП(б)», якія расказваюць аб барацьбе партыі за сацыялістычную індустрыялізацыю і за калектывізацыю сельскай гаспадаркі, гучаць як велічная запяса сацыялістычнага ператварэння нашай краіны.

Палітыка сацыялістычнай індустрыялізацыі і калектывізацыі сельскай гаспадаркі, палітыка культурнай рэвалюцыі з'яўляюцца сапраўдны жывіцёвай асновай савецкага ладу. Без гэтай палітыкі партыі не магло-б быць пабудавана, не магло-б развіццё сацыялістычнае грамадства.

Партыя большыцкай пераадолела найважнейшыя цяжкасці ў будаўніцтве сацыялізма перш за ўсё таму, што яна здолела нахціць народ вялікімі мэтай пабудовы сацыялістычнага грамадства, ленінска-сталінскай ідэйна магчымасці перамогі сацыялізма ў нашай краіне. Ленінска-сталінская тэорыя магчымасці перамогі сацыялізма ў нашай краіне, авалодаўшы масамі, нарадзіла вялікую энергію працоўных, дадала ім бадзёрнасць і ўпэўненасць у сваіх сілах. Такім чынам, перадавая, творчая тэорыя марксізма-ленінізма ператварылася ў матэрыяльную сілу, выклікала нябачныя ў гісторыі пафэс будаўніцтва, працоўны геранізм мільёнаў, забяспечыла нябачна хуткія тэмпы будаўніцтва і асваенне новых заводаў.

Партыя Леніна-Сталіна адолела выкрыць і разбіць антыпартыйныя і анты-народныя махінацыі трацкістаў і правых, якія імкнуліся сарваць палітыку партыі, атамарызавалі справу індустрыялізацыі і калектывізацыі, спрабавалі заразіць партыю і рабочы клас меншавіцкім нявер'ем у справу перамогі сацыялізма ў СССР. Партыя абараніла свой ідэйны здабытак ад усіх атак трацкістаў і правых, абараніла ленінска-сталінскую палітыку індустрыялізацыі краіны і калектывізацыі сельскай гаспадаркі, прывяла наш народ да перамогі сацыялізма.

Савецкі народ атрымаў сусветна-гістарычную перамогу ў вайне супроць нямецкіх фашыстаў і японскіх імперыялістаў, дзякуючы правільнай і мудрай палітыцы партыі Леніна-Сталіна, якая падрыхтавала краіну да актыўнай абароны. У суровых выпрабаваннях вайны была правярана непарушная магучасць савецкага грамадства і дзяржаўнага ладу, які з'яўляецца жыццём уласнае навуковай тэорыі марксізма-ленінізма.

У вайне супроць нямецкага фашызма, супроць звыржанага нацыяналізма гітлераўцаў атрымана вялікую перамогу Ідэалогія савецкага патрыятызма, ленінска-сталінскай Ідэалогія рэаніцы і дружбы народаў, якая сіментавала шматнацыянальную савецкую дзяржаву ў непераможную сілу. Савецкія партыі, выхаваныя партыяй Леніна-Сталіна ў духу бадзёрнасці, упэўненасці ў сваіх сілах, якія паспяхова пераадолелі найважнейшыя цяжкасці за гады будаўніцтва сацыялізма, якія ведалі, што за эканамічна-магучасць краіны створана за гэтыя гады, непаўна пераносілі выпрабаванні першага перыяда вайны. Вопыт гісторыі краіны сацыялізма, усё гісторыя партыі большыцкай, светапогляд партыі, які зрабіўся светапоглядам шырокіх колаў савецкага народа, гаварылі і гаворач савецкім патрыятам аб гістарычнай непераможнасці вялікай справы Леніна-Сталіна, справы камунізма. Ад-сюль — нябачная, звышчалавечая непахі-насць камуністаў і камсамольцаў у вырашальных баях за Радзіму, адсюль — масавы геранізм воінаў Чырвонай Арміі, падобнага якому не ведала гісторыя воін. Так змагала і так перамагала маглі толькі члены сацыялістычнага грамадства, якія абаранілі сваю Савецкую Радзіму, надзею і светач чалавечства, людзі, натхнёныя высокімі ідэаламі, людзі, што разумеець, за якія вялікія мэты яны змагаюцца.

У дні Вялікай Айчыннай вайны з асаблівай сілай падвердзілася характарыстыка членаў большыцкай партыі, дадзена Агры Барбюсам у яго кнізе аб таварышу Сталіне: «... Калі вы хочаце ведаць, наколькі чалавек можа аддаваць сябе ідэі, — з'яўніце ў аналі партыі, дзе асобныя выпадкі, што атрымалі выдасомсць, з'яўляюцца толькі прыкладамі тысяч падобных, якія нікому невядомы і ніколі не з'яўляюцца вядомымі. Дзе-б ні працаваў савецкі камуніст, ён заўсёды вестасца салдатам! настаўнікам, а калі патрэбен герой — ён гатовы на геранізм».

«Нароткі курс гісторыі ВКП(б)», створаны таварышам Сталіным у 1938 годзе, калі паграза напад на імяцкага фашызма ўжо навясла над нашай краінай, ідэйна загартоўваў і агартоўвае нашы кадры, натхняў і натхняе іх верай у непераможнасць справы камунізма. У гады вайны

«Нароткі курс гісторыі ВКП(б)» рэвалюцыйна з'яўляюцца таварышам Сталіна «Аб Вялікай Айчыннай вайне Савецкага Саюза» ідэйна ўзбройваў савецкі народ на барацьбу за перамогу над нямецкім фашызмам.

Сталінская праца падае гісторыю большыцкай партыі на фоне гісторыі краіны і развіцця міжнародных адносін. Жыццёвы нязменна поўнасцю і цалкам савецкай мудрай сталінскай прагнозы развіцця міжнародных адносін у перыяд паміж думка сусветнымі войнамі. Савецкімі лідэрамі таварышам Сталіным аналіз перадумоў і прычын узнікнення другой сусветнай вайны, спраўдзілася яго прадабачэнне аб няўхільнасці прывала авантурыстычных анты-савецкіх планаў фашызма і асуджанасці ўсялякіх імперыялістычных панаў, нацэленых супроць вялікай сацыялістычнай дзяржавы. Кніга адлюстраввае паслядоўную сталінскую знешнюю палітыку савецкай дзяржавы, накіраваную на трывалы мір паміж народамі і навачна дэманструе, што СССР з'яўляецца аплотам міра, прагрэса і дэмакратыі.

Створаная таварышам Сталіным навуковая гісторыя ВКП(б) натхняе цяпер нашы кадры і ўсіх перадавых савецкіх людзей на барацьбу за пабудову камуністычнага грамадства ў нашай краіне, за выкананне баявой праграмы савецкага народа, — пана новай сталінскай пяцігодкі. Яна дае ключ да разумення законаў грамадскага развіцця, асвятляе светлом тэорыі нашу вялікую стваральную працу. За ўсю гісторыю марксізма не было шчы ніводнай марксісцкай кнігі, якая атры-мала-б гэткае шырокае распаўсюджанне. На працягу васьмі год з дня выхаду «Нароткага курса гісторыі ВКП(б)» агульным тыраж яго дасягнуў 31.318.000 экзэмпляраў. Ужо гэты факт гаворыць аб найважнейшым мар-ральных-палітычным аўтарытэце партыі Леніна-Сталіна, гісторыя якой блізка і дарага дэсяткам мільёнаў савецкіх людзей.

Апошні паставы Цэнтральнага Камітэта партыі па пытанніх літаратуры, тэатра, кіно з новай сілай прыцягваюць увагу ўсіх большыцкай, партыйных і непартыйных да пытанню ідэалагічна

Думкі аб пяцігадовым плане

У пяцігадовым плане, накрэсленым геніем нашай большэвiцкай партыі, геніем таварыша Сталіна, нашаму савецкаму грамадству і ўсяму чалавечу бачны велічны абрысы камунізму.

Навука аб камунізме робіцца на практыцы яснай явай.

Развіццё сацыялістычнай эканомікі, яе дынаміка, вымагаюць адпаведнага стаўлення да сябе нашых людзей. Трэба быць камуністам і ў працы і ў побыце, гэта значыць, стаяць на варце прынцыпаў камунізму, каб узяць сьведомасьць чалавека да вышніх сьвядомасьці грамадзяніна камуністычнага грамадства.

Чацьвертая Сталінская пяцігодка — гэта грандыёзны план аднаўленьня і далейшага развіцця народнай гаспадаркі, план, якога не ведалі ні адно грамадства ў гісторыі. Ён грандыёзны не толькі сваім гаспадарчым зместам, — ён грандыёзны сілай творчай думкі, сваёй мэтанакіраванасьцю.

Тут шырокія народныя масы ўзяты да ўзроўня творцаў камунізму.

У пяцігадовым плане прадугледжана стварэньне перадумоў да пэўнага эаходняга (чацьвертай) энэргістызму. У гэтым выразна адчуваюцца клопаты ўрада аб захадніх абласцях рэспублікі, якія нядаўна вызваліліся ад яра беларускай акупацыі і, не паспеўшы перабудаваць сваю гаспадарку па ўзору ўсходніх абласцей рэспублікі, зрабіліся, як і ўся Беларусь, ахвярай разбойніцкага нападу гітлераўцаў. Вялікая роля ў аднаўленьні народнай гаспадаркі і яе далейшым развіццё выпадае на долю пісьменнікаў. Вялічныя перспектывы камунізму павінны быць крыніцаю натхнення для напісьняна твораў, вартых сталінскай эпохі. Выхаванне чалавека ў працэсе працы — наша цэнтральная, усеабдымна тэма.

Мастацкія творы павінны садзейнічаць узыццю людзей розных узроўняў да вышніх сапраўднай камуністычнай сьвядомасьці.

П. ПЕСТРАК.

УСЕ СІЛЫ—НА СЛУЖБУ НАРОДУ

Прыняты VIII Сесіяй Вярхоўнага Савета БССР Закон аб аднаўленьні і далейшым развіцці народнай гаспадаркі рэспублікі зьменіць эканоміку і культуру нашай краіны. У выніку выканання новага пяцігадовага плана ў Беларускай ССР з'явіцца зусім новыя галіны прамысловасці.

Вялікае месца ў Законе адведзена стварэньню энэргетычнай гаспадаркі рэспублікі, будучы адноўлены буйнейшыя электрастанцыі, пабудаваны новыя; вырацоўка энэргыі разнастайна павялічыцца больш чым у два разы ў параўнанні з даваенным часам, што забяспечыць калектам патрэбы прадпрыемстваў і значна павялічыць ужыванне энэргыі ў тэхніцы і побыту.

За пяцігодку ў рэспубліцы будзе адноўлена і забяспечана далейшае развіццё нашай сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, узята жывёлагадоўля, адноўлены пасевныя плошчы тэхнічных культур, сацыялістычнае земляробства атрымае многа машын, будучы пабудаваны цагляныя дамы для калгаснікаў, што зьменіць аблічча нашай вёскі.

Шмат сродкаў і энэргіі будзе аддадзена на аднаўленьне разбураных гарадоў. З руін і паліпалітых рушэняў наша сталіца — Мінск. Да канца новай пяцігодкі Мінск будзе прыгожым, добра ўладкаваным горадам. З'явіцца новыя вуліцы і плошчы, манументальныя будынкі і прыгожыя паркі.

У рэспубліцы за пяцігодку вырастуць новыя кадры рабочых, стваральніку матэрыяльных каштоўнасцей, будаўнікоў новага грамадства.

Грандыёзны аб'ём работ у прамысловасці

і сельскай гаспадарцы, аднаўленьне разбураных гарадоў і вёсак патрабуе напружання ўсіх сіл народа. Савецкія людзі пад кіраўніцтвам мудрай партыі Леніна-Сталіна, з велізарнай энэргіяй узыліся за выкананне сталінскага пяцігадовага плана. Зрэшты, гэтага плана наблізіць завяршэнне пабудовы сацыялістычнага грамадства і паступовага пераходу да камунізму.

Вялікая роля належыць савецкай літаратуры, самай перадавой і самай ідэйнай літаратуры ў свеце, якая заклікала дапамагчы партыі ўмацоўваць сацыялістычную ідэалогію, выхоўваць і фармаваць камуністычны светлагляд савецкага чалавека.

Беларускія літаратары, якія паказалі сябе як выдатныя і сумленныя думі і спадзяванню свайго народа ў часы суровых выпрабаванняў Вялікай Айчыннай вайны, не застануцца ў баку ад барацьбы за ажыццяўленне гістарычнай задачы, што вынікае з новага пяцігадовага плана. Савецкія пісьменнікі спрыяць мастацкаму слова будучы дапамагчы аднаўленьню і развіццю гаспадаркі і культуры сваёй краіны.

У выніку паспяховага выканання пяцігадовага плана, СССР забяспечыць сябе ад усялякіх выпадковасцяў, якія вынікаюць з наўнясці капіталістычнага абкружэння. Камуністычная партыя, вялікі Сталін вучыць нас ніколі не забываць пра гэту акалічнасць і заўсёды быць напачатку. Савецкія пісьменнікі Беларусі аддадуць усе свае сілы і здольнасці на служэнне свайму гераічнаму народу.

І. ГУРСКІ.

ВЯЛІКІ ПЛАН

Пяцігадовы план БССР — гэта вялікі крок наперад. Руіны Мінска будуць ператвораны ў шырокія вуліцы, забудаваныя прыгожымі дамамі. Гэта — новыя школы, запавоўныя дзецьмі, гэта — новыя тэатры, клубы і бібліятэкі. Не пройдзе і пяці год, як жыццё Мінска ўбачыць на вуліцах сваёй сталіцы аўтамабілі з маркаю Мінскага заводу. На нашых шырокіх прыгожых вуліцах мы ўбачым мноства веласіпедаў беларускай вытворчасці, на якіх рабочыя спыняюцца на завод, а ў пагодны летні

дзень школьнік імчыцца за горад на адпачынак. Перад намі — работнікамі мастацтва, стаіць пачэсная задача: паказаць нашаму народу тых людзей, якія ператвараюць жыццё, паказаць усю веліч грандыёзнай працы працоўных нашай радзімы.

За ажыццяўленне чацьвертага Сталінскага пяцігадовага плана мы ўсе павінны змагацца так, як гэтаму вучыць таварыш Сталін.

С. БІРЫЛА, заслужаны артыст БССР.

Быць патрабавальнымі да сябе

Новая Сталінская пяцігодка аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі СССР паставіла перад усім савецкім народам грандыёзныя задачы ў галіне павышэння прадукцыйнасці працы, прагрэса навукі, тэхнікі, культуры. Перад работнікамі ідэалагічнага фронту стаіць адказнейшая задача па выхаванню савецкага чалавека.

Таму нам неабходна быць асабліва патрабавальнымі да сябе ў сваёй творчай рабоце.

Творы мастакоў павінны быць ідэйна-насычанымі і дасканалымі па форме, яны павінны адказваць на запатрабаванні народа і савец-

кай дзяржавы—выхоўваць савецкага чалавека, мабілізоўваць масы на выкананне задач, якія стаіць перад нашай Радзімай ў галіне сацыялістычнага будаўніцтва.

Беларускія мастакі, рыхтуючыся да выстаўкі, прысвечанай 30-годдзю Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі і выстаўкі, прысвечанай 30-годдзю Савецкай Беларусі, аддадуць усю сваю энэргію і талент на тое, каб стварыць палотны, якія былі б на высокім ідэйным і мастацкім узроўні і адлюстроўвалі вялікія справы савецкага народа.

Мастак С. Лі.

Лаўрэат Сталінскай прэміі, Народны Мастак БССР Э. Азгур за работай над скульптурным партрэтам рускага палкаводца Барклая дэ Толі.

Фота Г. Бугаенкі.

АФАРМЛЕННЕ КНІГІ

У графіцы думка, вобраз, знойдзеныя мастаком, могуць быць паўтораны бясконцу колькасць разоў, не змяняючы сілы ўражання выяўленай ідэі і яе пераказнасці.

Графіка надзвычай агітацыйна, яна мае агульняючыя задачы і агульняючыя карні з літаратуры. Культурны знадворны выгляд і масавую даходлівасць той шматлікай тыражнай літаратуры, якая ўзнікла ў нас пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі, магла забяспечыць толькі такая графіка — аператыўна-дзейная, агітацыйна-баявая, якая расквітнела ў нас у СССР, як нідзе ў свеце. Графіка аб'ядноўвае рысункі пяром, алоўкам і пэндзлем, літаграфію і кіліграфію.

Апошняя, дзякуючы сваёй гранічнай выразнасці выяўлення, арганічнай сувязі з элементамі наборнага матэрыялу друкаванай паласы і «аўтарызаванай» рэпрадукцыі, трывала ўмацавалася ў кнігах невялікага фармата. Зусім таксама законамерна развіццё літаграфіі і аўталітаграфіі, якая заваявала кнігу больш буйных фарматаў — дзіцячую і юнацкую, сваім акасітна-глыбокім адбіткам спрачаючыся з самім жыццём. Мастаку ж, які падпарадкаваў свой творчы шлях форме свабоднага рысунку (пяром, пэндзлем, аловак, або камбінацыя ўсіх гэтых элементаў), у друкарскай вытворчасці больш праграмае магчымасць скажэння яго арыгіналу, але і то пры сучасным развіцці рэпрадукцыйнай тэхнікі гэта мала верагодна.

Не глядзячы на ўсе дадатныя бакі кіліграфіі, яе магчымасці абмежаваны. Па сваёй лаканічнасці, стрыманасці і адноснай сухасці яна некалькі архаічна. Гэтае адчуванне неадпаведнасці выяўленай фармі дуку ілюструемага твора значна менш выклікае літаграфія, але ўсё-ж выклікае. Творы па часу больш блізкія да нашых дзён цяжка падпарадкаваць ілюстрацыі кіліграфіі, і свабодная манера (пэндзлем, пяром, аловак), як форма значна больш гнуткая і эмацыянальная, — тут, вядома, найбольш блізка па духу. Калі Л. Талстой, Пушкін, Стэндал, Мерыме і другія могуць быць раскрыты гравюрнай ілюстрацыяй, дык без сумнення твора Горкага, Чэхава, Купалы, Коласа і рада другіх цяжка ўявіць ілюстраванымі ў іншай тэхніцы, чым у гнуткай форме свабоднага рысунку, які больш эмацыянальна перадае дух паэзіі і прозы гэтых больш блізкіх да нас па часу аўтараў.

Аб выхавальнай ролі ілюстрацыі кнігі ўжо не спрачаюцца—гэта бяспрэчная рэч. Дзяржаўнае выдавецтва Беларусі заўсёды мела дастатковыя кадры мастакоў-графікаў, рознастайных па сваіх творчых магчымасцях.

Есць сярэд іх і кіліграфы, літаграфы, і шмат мастакоў свабодных форм. Дастанкова называе тут імяні М. Гусева, В. Ціхановіча, А. Волкава, А. Басова, каб перад

намі паўсталі зусім спелыя, таленавітыя і ўдумлівыя майстры, здольныя вырашыць нялёгка і складаныя задачы, якія ўзнікаюць пры афармленні Беларускай кнігі. Нядаўна пачалі працаваць у гэтай галіне Н. Гуціёў, С. Раманаў і інш.

Без сумнення, за час, які прайшоў з дня вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захоўнікаў, дасягненню ў афармленні нашай кнігі яшчэ нямнога. І ўсё-ж некаторым дасягненнем можна лічыць зборнік беларускіх народных казак М. Клімковіча, таленавіта аформленых В. Ціхановічам—мастаком з гострай наглядальнасцю; зборнік беларускіх народных калыханак, сабраных В. Нямірам, у ілюстрацыі якіх прынялі ўдзел амаль усе вышэй пералічаныя мастакі. Амаль што закончана работа над афармленнем Беларускага дзіцячага «Календара школьніка». Акцыя гэтага, з'явіўся ўжо рад удаля-аформленых кніг па мастацкай літаратуры.

З густам аформлены кнігі: «Вершы» Я. Коласа, «Вераб'евы госьці» А. Якімовіча—афармленне мастака В. Ціхановіча; «Мароз-партызан» А. Бялявіча—мастак А. Басов; народная казка «Рэпка» — мастак А. Волкаў; «Гэстапа» В. Лольскага — мастак Н. Гуціёў і цэлы рад малюўніцкай і культурна зброўных вокладак, напрыклад, да зборніка аповядаў для дзяцей Л. Талстога, да «Гаўроша» В. Гюго і іншыя.

Вельмі добрае ўражанне, якое пакідае работа над афармленнем нашай кнігі, часта пагаджаецца нізкай якасцю друку. Крывыя калонкі набору, няроўныя радкі, няўменне або нежаданне кампактна, з густам звыртаць элементы набору з кіліжэ, сістэматычна несупаданні адной фарбы з другой, сляпы, шэры друк—сведчаць аб рэчуні, якая пануе ў друкарскім і наборым цэхах.

Часам выклікае здзіўленне: добра, якасць паперы ў якой-небудзь пазка-тэхнічнай брашуры, якую будзе чытаць нязначнае кола людзей, і нізкакаляная, амаль што абертная папера для дзіцячых кніг, якія гэта было нядаўна з п'яткальнявой кніжкай «Рэпка», дзе таленавіта выкананыя рысункі А. Волкава, з-за гэтай мякка кажучы «няўзваскі», шмат у чым прайграў.

Лепшую паперу, або картон для вокладак, або мелавую паперу, якую трэба было б дадаваць дзіцячаму сектару, чамусьці скарыстоўваюць для другіх патрэб — аддаюць часопісам, тэхнічным выдавецтвам і г. д. Каларыяны вокладкі для дзіцячых кніжак здыць для друку ў вытворчасці часта зусім немагчыма, а калі гэта і ўдаецца, дык з велізарнымі цяжкасцямі.

Трэба спадзявацца, што такія адносіны да справы афармлення кнігі будуць, урэшце, карэнным чынам зменены. Усё тое дадатнае, чаму пакладзены добры пачатак, павінна быць памножана.

Д. КРАСІЛЬНІКАУ.

Да юбілея Якуба Коласа

Кафедра Беларускай літаратуры Беларускага Дзяржаўнага ўніверсітэта пачала падрыхтоўку да 40-гадовага юбілея літаратурна-грамадскай дзейнасці народнага паэта Беларусі Якуба Коласа.

У юбілейныя дні будуць праведзены літаратурны вечар і навуковая сесія, прысвечаныя творчасці Якуба Коласа. На сесіі выступіць з дакладамі: «Жыццёвы і творчы шлях Якуба Коласа» — кандыдат філала-

гічных навук дацэнт М. Ларчанка, «Пэмы Якуба Коласа «Сымон мушкетар» і «Новая зямля» — старшы выкладчык Ю. Пшыркоў, «Мова пэмы Якуба Коласа «Адпала» — старшы выкладчык Г. Базыленка, «Аповесці «У палескай глушы» і «У глыбі Палесся» — аспірантка Ф. Ратшій.

Усе навуковыя супрацоўнікі кафедры зробіць даклады аб жыцці і творчасці Якуба Коласа на прадпрыемствах і ва ўстановах Мінска.

Велічавы дакумент нашай эпохі

Закон аб пяцігадовым плане аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1946—1950 гг.—гэта велічны дакумент нашай эпохі. Кожны артыкул гэтага хвалючага плана адлюстроўвае бязмежныя клопаты нашай партыі і ўрада аб матэрыяльным добрабыце і духоўным стане нашага народа, аб яго заможнасці і культуры.

Агульная пісьменнасць, шырокая сетка тэатраў, кіно, бібліятэк, дамоў культуры і клубаў, ахова народнага здароўя, абсалютная немагчымасць беспрацоўя, дастатковая колькасць прадуктаў харчавання і прамысловых тавараў для народа—ці не аб гэ-

тым стагоддзямі марыла чалавечтва?—І толькі на нашай зямлі, у сацыялістычным грамадстве, ва ўмовах ленынска-сталінскай нацыянальнай палітыкі, у непарушнай сямі народаў гэтай стагодняй мара робіцца рэалізацыя.

Няма сумнення, што Беларусь, якая так жорстка пацярпела ад варварскага нашествия фашыстаў, хутка загоіць свае раны і будзе прадаўжаць будаўніцтва, што было часова перапынена вайной.

А. БРОН.

Мастацкі кіраўнік Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета.

Аркадзь МАЎЗОН

„КАНСТАНЦІН ЗАСЛОНАЎ“

АКТ ДРУГІ

Карціна трэцяя

(Урывак з п'есы)

Пакой Заслонава. Тут ён жыве і працуе. Маленькі столик, тэлефон. У правым кутку ложка, завешаны фіранкай. Жалезная печ. За вакном чуваць, як сіпчы паравоз, гатовы да адыходу. Ля вакна Заслонаў. Ён дзьме на шубу, каб убачыць, што робіцца на вуліцы. Вось загудзе паравоз, лягаючы круціцца з мейсца. Чуваць, як набірае ход. Паўза. Заслонаў—Пайшоў, ну што-ж, пайшоў дык пайшоў.

(Адыходзіць ад вакна. Паўза). А ці далёка ён пайшоў, адзін я ведаю. (Робіць некалькі крокаў па пакоі, і раптам спыняецца).

А што, калі Кардоўскі не паспеў, тады... (Уваходзіць Кардоўскі, моўчы ён падыходзіць да вакна з вадой, што стаіць у кутку, і п'е проста з вакна. Моўчы глядзіць на яго Заслонаў).

Ну?

Кардоўскі—Прадак.

Заслонаў—Колькі?

Кардоўскі—Тры (Заслонаў усміхнуўся). Я так падумаў: тры кіну, адна не ўзяў. Другая, другая, трэцяя ўзяў, і на трэцім, ці чацьвертым перагоце ад Оршы ён стане і будзе стаяць пакуль яго, як кішку, не пачынуць назад, праз усю Еўропу падцягваюць. Няхай, няхай людзі ўбачыць, як немцам у Расіі копаць даюць... А ў Маскве яму не быць... (Моўчы Заслонаў папскае руку Кардоўскаму і адыходзіць ад яго).

Заслонаў—З кім ты з людзей мясцовых звязваўся?

Кардоўскі — З Крушыннай. (Заслонаў эню усміхнуўся).

Чаго ты смяяшся, стары во...

Кардоўскі—Я яму сказаў, так сказаў: няхай Заслонаў рамантуе паравозы, а мы гэтыя-ж паравозы будзем узрываць на зло Заслонава. Аж задрыжэў стары...

Заслонаў—Задрыжэў.

Кардоўскі—Я навучыў яго рабіць міны, як ты гаварыў і сказаў яму, няхай звязвацца з тымі, каму ён сам верыць... Ну, а калі ўзрываў паравоз ад эшалона з танкамі, памятаеш, суткі прастаяў на чатырнаццаціх раз'ездзе, Сцяпан Крушынна тры дні хадзіў імянінікам...

(Ён вымае кашпук, хоць закурчыць).

Заслонаў—Пакладзі назад.

Кардоўскі—Забываўся...

(Зноў падыходзіць да вакна, п'е).

Калі хто-небудзь пасля вайны скажа, што кідаць міны ў тэндар паравоза—лёгкага справа, я задушу яго...

Заслонаў—Не скажыць. Скажыць, што ты герой і ўсё такое. Ідзі, Мікола, малайчына, ідзі, ідзі, табе вечарам у дарогу, і каб ты правёў паездку без усялякіх... пакарліва, ціхі механік. Чую?

(Кардоўскі накіраваўся да выхodu, але вяртаецца).

Кардоўскі—Не, не выйдзе тая пакарліваць, не ўмею, рукі свярбыць, і так у кулак сабе ўвесь час трымаеш; не выйдзе.

Заслонаў—Выйдзе! Трэба каб выйшла, ідзіце, таварыш Кардоўскі.

(Кардоўскі выходзіць, у след яму глядзіць Заслонаў. Паўза).

У кулак сабе ўвесь час трымаеш, дык. А пасля вайны пра нас рознае напішучы, шчы напішучы: у гэтай чалавека

штука. Чалавек, які кахае, ператвараецца ў асілка. Каханне—нібы вясновы дожджык увесь бруд змывае... Кахай, кахай, Жэня, і ў вайну кахаць можна. Гэткае каханне, што салдацкае дружба—навекі. Адно толькі, цяжка вам з Аняй будзе.

Аксаніч—Чаму?

Заслонаў—Падыйдзе заўтра да Ані п'яны брудны Фрыц і скажа Ані, якую ты яшчэ наўрад ці адважыўся падалаваць, са мною пойдзем шпайць і пацягне...

Аксаніч—Дык я забую яго...

Заслонаў—Забіць яго трэба сёння, каб заўтра не было каму падыйсці...

Аксаніч—Бач ты, загнуў. Што, у Нейгаўза заданне атрымалі ўведаць, аб чым рабочыя думалі?

Заслонаў—Навошта? Я хачу ведаць, што рабочыя думалі. Вось, напрыклад, што Аксаніч думае.

Аксаніч—Гэта справа мая.

Заслонаў—І мая. Ты думаеш, што я вызваліў цябе з гестапа сапраўды таму, што ў цябе залатыя рукі?

Аксаніч—Вы...

Заслонаў—Крыкам немцу вялікай шкоды не прынесеш, ты мне тут патрэбен. Няўжо ты мог падумаць, што Заслонаў...

(Ён падыходзіць да Аксаніча).

Я прайшоў вялікую дарогу, больш месяца шуў, і ўрэзаліся мне ў памяць два колеры на ўсе жыццё. Сто гадоў жыць буду—сто гадоў памятаць буду. Чорны, скрозь чорны, галавешкі, хаты спаленыя, трава чорная, спаленая, лес апалены.

(Адыходзіць ад Аксаніча).

І зялёны, шэра-зялёны колер нямецкіх шніцель. Як вошчы, распаўзліся яны. Па ўсіх дарогах, гарадах, вёсках—пустэча, бы марсіане прайшлі... Чытаў у творы Уэльса.

Аксаніч—Я...

Заслонаў—І каб мог я ўсе гэту зямлю, што немцы запляваў, зняважыў, зганьбіў, табе на момант паказаць, ты-б звярнуўся, Жэня. І няўжо вась гут (паказвае на сэрца) у цябе нічога не звярнулася?

А цяпер ты можаш ісці і сказаць Нейгаўзу, што думае Заслонаў? Ідзі, ён табе паве-

рыць, бо не верыць мне...

(Паўза. Збянтэжаным стаіць Аксаніч).

Заслонаў—Ідзі.

(Аксаніч накіраваўся да выхodu).

Ён табе заплаціць, дасць табе цудоўнае жыццё, такое, якога ты яшчэ не бачыў, і нож у рукі пакладзе і скажа: забі бацьку, маці, сестру, таварыша...

(Сцішае крок Аксаніч).

Заслонаў—І ніхто цябе не будзе караць за гэтыя забойствы, бо ў іх гэта паводле закона.

(Спыняецца Аксаніч і раптам імкліва падыходзіць да Заслонава. Заслонаў абдымае яго).

Жэня, я-ж памятаю, калі ты прыйшоў у дэпо два гады назад. Вячгнуўся...

Аксаніч—Канстанцін Сяргеевіч!

Заслонаў—Стань каля дзвярэй, разумееш...

Аксаніч—Разумею.

(Ідзе да дзвярэй).

Заслонаў—Перад табою два шляхі—адзін са мной, гэта значыць барацьба, пакуты, можа і смерць у дваццаць два гады... не толькі ордэны... і другі шлях...

Аксаніч—Не...

— Заслонаў—З ім... Ты по

Выканаем патрабаванні гледача

Спектаклем «Рускія людзі» К. Сіманова пачаў свой другі паспяваемы сезон тэатр імя Янкі Купалы. Савецкая п'еса на актуальную сучасную тэму заўсёды стала ў цэнтры творчай увагі тэатра. Спектаклі «Гута», «Жыццё кіла», «Партызаны», «Неспакойная старасць», «Хто смеецца апошні», «Пагібель воўка» вызначалі абліччя тэатра. Тэатр Купалы ў гады Айчынай вайны памножыў лік сучасных п'ес у сваім рэпертуары і гэтак накіраваў імяў прытрымлівацца ў паспяваемы час. Аднак, мастацкая якасць спектакляў на сучаснай тэме, пастаўленых за апошні час («Драма-чае срэбра», «Хлопец з нашага горада» і інш.), не можа задаволіць нашага гледача.

Незадавальненне ідэяна-мастацкім зместам бегучага рэпертуара і яго сціснутага інтэрпрэтацыя гостра адчувалася і работнікамі тэатра.

Зразумела, што адставанне драматургіі абмяжоўвала тэатр у выбары новых сучасных высокакачэсных п'ес. Аднак, часта і поўнацэнныя п'есы ставіліся так, што тэатр не толькі не дадаваў ім новых якасцяў, а наадварот, зніжаў наўняву каштоўнасць іх сваёй надбрасумленай працай.

Звычайным стала становішча, пры якім класіфікацыя рускай альбо заходне-еўрапейскай п'есы тэатр аддае максімум сваёй творчай увагі, дасканала вывучаючы матэрыял эпохі і затрачваючы на афармленне спектакля велізарныя сродкі, а сучасную савецкую п'есу лічыць не догатырвавай, п'есай, якая хутка сыходзіць са сцэны, і таму не варта вялікіх выдаткаў энергіі і сродкаў.

Знайсства і пагардлівая адносіны рэжысуры да сучаснай п'есы прывялі да таго, што рэжысура перастала лічыць абавязковым прадстаўленне на разгляд і зацверджанне мастацкага савета тэатра сваіх пастававых планаў. «Мы сучаснае жыццё і так добра ведаем. І аб чым тут доўга размаўляць, давайце ставіць... Вось іншая справа класічная, альбо гістарычная п'еса—там праблема, гісторыя, незнаёмы быты і г. д.» Такія думкі прывялі да таго, што спектаклі на сучаснай тэме ў большасці толькі лавяроўна адлюстроўваюць ншае жыццё і не паказваюць новых якасцяў савецкага чалавека ва ўсёй яго велічы і высокароднасці.

Вядома, пісьменнікі-драматургі павінны таксама прыняць на сябе віну ў тым, што

яны недацэняваюць культурнага росту нашага гледача. У большасці сучасных п'ес, пры навінах цікавых і актуальных ідэй, слаба распрацаваны сюжэт, часта адсутнічае захваляючая інтрыга, большасць персанажаў адгрывае толькі службовую функцыю ў п'есе, не маючы яркага і арыгінальнага рысу характару, сваёй індывідуалізаванай мовы. П'еса часта больш нагадвае апавяданне, альбо нарыс, чым драму і камедыю. Драматургі мала думаюць над вызначэннем жанру твора, хаваючыся за «нейтральным» жанрам—«п'есай», дзе ў аптэчнай прапорцыі перамяшана драматычнае з камічным. Зразумела, што такія творы не могуць захапіць ні рэжысуру, ні актараў. Тэатр ставіць такую недасканалую п'есу толькі з неабходнасці своечасова адгукання на запатрабаванні часу. Адначасова патрэбна адзначыць, што тэатр мала працуе з драматургам, мала ад яго патрабуе. Не жадаючы псаваць прыродныя адносіны з пісьменнікам, тэатр часта прымае да пастаўкі недапрацаваныя творы.

Здавалася-б, што пры навінах такіх моцных творчых калектываў у рэспубліцы, які тэатр імя Янкі Купалы, тэатр імя Якуба Коласа і значнага ліку абласных тэатраў, у нас павінны таксама быць значным і лік драматургаў. Аднак, у драматургічным жанры ў нас працуе вельмі мала пісьменнікаў, ды і то часцей за ўсё «на сумяшчэнню». Гэта, здавалася-б, павінна было-б прымусяць Саюз пісьменнікаў звярнуць асаблівую ўвагу на вырошчванне новых драматургічных кадраў. Аднак, на прыкладзе з п'есай «Канстанцін Заслонаў», напісанай Аркадзем Маўзомам, можна бачыць, якія недапушчальныя адносіны да маладых аўтараў былі ў Кіраўніцтве па справах мастацтва і ў секцыі драматургаў Саюза пісьменнікаў. Яны нічым не дапамаглі малому аўтару магчыма лепш падрыхтаваць сваю п'есу да пастаўкі на сцэне тэатра.

Камедыя — найбольш цяжкі і рэдкі ў драматургіі жанр,— таму да ўсёй спрыбы ў гэты галіне тэатр абавязаным ставіцца з асаблівай чуласцю і ў той-жа час з высокай патрабавальнасцю. Калі нестойлівасць у патрабаваннях да п'ес Кандрата Крапіва раней прыводзіла да стварэння высокакачэсных спектакляў, дык у працы над новай камедыяй «Між чалавек» тэатр заняў гэтыя свае традыцыі, у выні-

ку чаго атрымаўся няўдалы і ідэяна-нявытрыманы спектакль.

У далейшых творчых планах тэатра, апрача «Канстанціна Заслонава» і новай пастаўкі п'есы Б. Ляўрэна «За тых, хто ў моры», мяркуецца пастаўка гістарычнай п'есы М. Клімковіча «Георгі Скарнына», «Гора ад розуму» А. Грыбава і новай, прысвечанай трыццацігоддзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі п'есы, у якой знойдуць сваё адлюстраванне вобразы вялікіх праўдзіроў Леніна і Сталіна.

У кастрычніку месяцы тэатр склаіе на раду свайго творчага актыва разам з беларускімі драматургамі для абмеркавання рэпертуарага плана тэатра. Для сталяй штодзённай сувязі з пісьменнікам і мастацкі савет тэатра ўводзіцца драматургі, звязаныя з тэатрам сумеснай працай.

Але не толькі рэпертуар, а і ўвесь творчы працэс работы тэатра павінен быць перагледжаны і ўдасканалены ў святле паставы ЦК ВКП(б). І тут у першую чаргу ўнікае праблема кадраў, бо тэатр за гады вайны страціў значную групу сваіх асноўных работнікаў. Наяўны актёрскі і рэжысёрскі склад не можа забяспечыць далейшай нармальнай работы тэатра. На жаль, тэатр зусім не практыкуе запрашэнне рэжысёраў з іншых беларускіх тэатраў, абмяжоўваючыся сваімі сіламі. А між іншым, у нашых тэатрах працялі сябе, як удумлівы і вопытны майстры,— рэжысёры С. Уладчыцкі, Н. Лойтар, М. Кавязін, якія маглі-б быць выкарыстаны і ў тэатры імя Янкі Купалы. Тое-ж самае датычыцца і мастакоў.

Новыя задачы, якія пастаюць перад работнікамі савецкага мастацтва, настолькі лава вымагаюць у інтэрэсах далейшага росквіту нашай культуры больш сумленных адносін да сваёй творчасці, больш глыбокага асэнсавання з'яў і падзей жыцця. Дакладнае выкананне гэтых задач ставіць у парадка дзянь вельмі наспешнае пытанне аб умацаванні тэхнічна-матэрыяльнай базы тэатра, правільнай арганізацыі працы.

Не можа быць царніма далей такое становішча, калі старэйшыя драматычны тэатр рэспублікі — тэатр Янкі Купалы не мае паміжніка для пабудовы дэкарацыі і пашчыкі касцюмаў.

Для ўладкавання гэтых надзвычайных задач тэатр павінен зусім не трэба капітальных укладанняў і будаўніцтва. Дастаткова было-б аўтарытэтная і катэгорыяна ўказаная Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Саюзе Міністраў БССР, каб тэатр оперы і балета даў мажлівасць працаваць цэлам нашага тэатра ў сваіх велічэзных і недастаткова загрузаных работ майстэрнях. Працаваць далей, як мы працавалі да гэтага часу, немагчыма. Есць усе ўмовы для таго, каб ліквідаваць саматужніцтва ў нашай рабоце. Дзяржаўны інтарэс і рост патрабаванняў нашага гледача настольківа джыкуюць нам, працаўнікам савецкага мастацтва, свае неадкладныя патрабаванні, якія мы павінны выканаць у найбліжэйшы час.

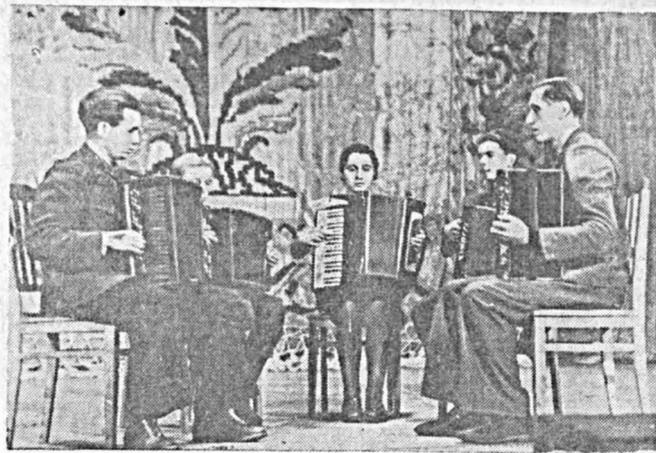
Я. РАМАНОВІЧ.

Новы спектакль тэатра лялек

Калектыву Дзяржаўнага тэатра лялек БССР закончыў работу над спектаклем «Канек-гарбунок» Яршова. Спектакль ставіў мастацкі кіраўнік тэатра М. Бабушкін.

«Чырвоначасны танец» у выкананні калектыва клуба чыгуначнікаў імя Леніна станцыі Гомель. Фота С. Фрыда і В. Цытрона.

Квартэт гарманістаў (Абласны Баранавіцкі Дом народнай творчасці).

Фота С. Фрыда і В. Цытрона.

Марксісцка-ленінская вучоба ў тэатры оперы і балета

У тэатры оперы і балета адбыўся агульны сход салістаў оперы па пытаннях палітычнай вучобы. Адкрываючы сход, народны артыст БССР І. Балюцін расказаў аб апошніх паставах ЦК ВКП(б) і значыць, што гэтыя паставы выклікаюць адстававаннем раду работнікаў мастацтва і літаратуры ад задач, якія пасталі перад савецкім народам. Ён раў усім творчым работнікам тэатра ўключыцца ў заняткі ўніверсітэта марксісцка-ленінскага і гуртка па вывучэнню гісторыі ВКП(б), што арганізуецца ў тэатры.

Сакратар партарганізацыі тэатра В. Назараў у сваім выступленні гаварыў аб задачах, якія вынікнуць перад работнікамі тэатра з паставы ЦК ВКП(б) і дакладна тав. Жданова.

Заслужаны артыст БССР Ул. Шахрай напяркнуў некаторых вядучых работнікаў тэатра, а таксама артыстычную моладзь у недацяжны палітычнай вучобы і ў пасіўных адносін да грамадскага жыцця

тэатра. «Мы,— сказаў ён,— амаль ніколі не бачым на нашых сходах народную артыстку БССР Л. Аляксееву, артыста Ю. Магарава і іншых. Няма іх і сёння — гэта вельмі абуральны факт, бо ад нас — работнікаў ідэалагічнага фронту, партыя патрабуе, каб мы былі ідэйна ўзброенымі». Ул. Шахрай заклікаў усіх творчых работнікаў тэатра да больш актыўнага ўдзелу ў палітычным і грамадскім жыцці свайго тэатра і ўсёй рэспублікі.

Адразу пасля схода пачаўся запіс у гурткі па вывучэнню гісторыі ВКП(б) і ўніверсітэт марксісцка-ленінскага. На філасофскі факультэт ўніверсітэта записалася імя чалавек: М. Шнейдэрман, В. Валчанецкая, Ул. Шахрай, Ц. Мільчына, А. Чорнавусяў. Дзевяць чалавек будуць займацца на гістарычным факультэце ўніверсітэта, сярод іх І. Балюцін, В. Фурс, Г. Цэпава, В. Мегарскі і іншыя. Каля дваццаці чалавек записалася ў гурток па вывучэнню гісторыі ВКП(б).

Больш увагі калгаснай самадзейнасці

У многіх раёнах Гомельскай абласці паспяхова разгортваецца калгасная мастацкая самадзейнасць.

Народны хор вёскі Азрышчына, Рэчыцкага раёна, пад кіраўніцтвам Т. Лапацінай вядомы не толькі ў БССР, але і далёка за межамі рэспублікі. У Свяцілавіцкім раёне, у вёсцы Рудня-Сталбунскі і Мар'янскі і колькі ўдзельнікаў у гэтых хорах?

Замест таго, каб выязджаць у раёны і на месцы арганізоўваць работу самадзейных гурткоў, работнікі Дома народнай творчасці адсяджаюцца ў горадзе, рэгіструючы па зусім выпадковых звестках калгасныя калектывы мастацкай самадзейнасці.

Не так даўно ў раёнах абласці адбываліся раённыя алімпіяды мастацкай самадзейнасці. Але работнікі Дома народнай творчасці самахіліліся ад кіраўніцтва імі. Яны нават не ведаюць, у якіх раёнах праішлі алімпіяды, які іх рэпертуар, хто з'яўляецца лепшымі выканаўцамі.

Такой абьявакасці да развіцця калгаснай мастацкай самадзейнасці больш цярпець нельга. Гомельскі абласны Дом народнай творчасці карэнным чынам павінен перабудаваць сваю работу.

М. КАРПАЧОУ.

Але і гэты ўлік таксама як след не наладжаны. Напрыклад, работнікі Дома народнай творчасці не здолелі адказаць на такое пытанне, ці працуюць цяпер харавыя калектывы Рудня-Сталбунскі і Мар'янскі і колькі ўдзельнікаў у гэтых хорах?

Замест таго, каб выязджаць у раёны і на месцы арганізоўваць работу самадзейных гурткоў, работнікі Дома народнай творчасці адсяджаюцца ў горадзе, рэгіструючы па зусім выпадковых звестках калгасныя калектывы мастацкай самадзейнасці.

Не так даўно ў раёнах абласці адбываліся раённыя алімпіяды мастацкай самадзейнасці. Але работнікі Дома народнай творчасці самахіліліся ад кіраўніцтва імі. Яны нават не ведаюць, у якіх раёнах праішлі алімпіяды, які іх рэпертуар, хто з'яўляецца лепшымі выканаўцамі.

Такой абьявакасці да развіцця калгаснай мастацкай самадзейнасці больш цярпець нельга. Гомельскі абласны Дом народнай творчасці карэнным чынам павінен перабудаваць сваю работу.

Замест таго, каб выязджаць у раёны і на месцы арганізоўваць работу самадзейных гурткоў, работнікі Дома народнай творчасці адсяджаюцца ў горадзе, рэгіструючы па зусім выпадковых звестках калгасныя калектывы мастацкай самадзейнасці.

Л. ЯРМОЛІНА, дырэктар Рэспубліканскага Дома народнай творчасці.

Ул. Шахаўец

БУДАЎНІК ПРЫШОЎ

Хвалі ракі аб плаціну б'юцца,
На турбіне струменіў ўсплёскі,
Сонца промі на іх абярэцка,
Каб праліцца цяплом на вяску.

На гумне залатым зернем,
Бурштыновай гонтай з-пад пліў
Ажываюць сонца праменні
І вяды ўтаймаванай сіла.

Калі вечар, прыплышы на мөөны,
Пакрые нівы зорным крылом,
Лямпачка яркай асветлення
У школьніка над сталом.

І вучню слоў і лічбаў калонкі
Апавядаюць з кожнай старонкі

Аб тым, як рэчак халодныя хвалі,
Столькі цяпла у сабе хавалі,

Як прышоў будаўнік, і гэта цяпло
Па правах пацякло.

А праз вокны з суседніх двароў
Галасамі даносіцца маладымі:
«Чалавек праходзіць гаспадаром
Па неабсяжнай сваёй радзіме».

Зварот Яўрэйскага тэатра на радзіму

У Мінск з Новасібірску вярнуўся Дзяржаўны яўрэйскі тэатр БССР.

Дырэктар тэатра тав. Гольшвард у гутарцы з нашым карэспандэнтам расказаў: «Пасля пяці год, праведзеных у Новасібірску, куды быў эвакуіраваны калектыв тэатра ў першы дні Айчынай вайны, — мы зноў на радзіме ў Мінску. Тэатр вярнуўся, захаваўшы свой асноўны творчы састаў на чале з мастацкім кіраўніком народным артыстам БССР В. Галаўчынерам. У сваім рэпертуары тэатр захаваў даваенныя спектаклі: «Бар-Кохба» і «Тэфе-малочнік» Шлома-Алейхема, «Цвей куенлемлех» і «Чараўніца» Гольдфадэна, Тэатр пажажа мінскаму гледаць таксама спектаклі, якія пастаўлены ў час вайны: «200.000» Шлома-Алейхема, «Музыка» С. Галкіна, «Без віны вінаватыя» А. Астроўскага, «Помста» І. Левіна, «Так і будзе» К. Сіманова, «Свавольная нявеста» А. Дабрушына, «Пігмаліон» Б. Шоў.

Цяпер тэатр рыхтуе да пастаўкі «Дэанастаўную ноч» В. Шэкспіра. Калектыв тэатра прыступае да складання рэпертуарага плана на сезон 1947—1948 г. г. У сезоне 1947—1948 г. г. мяркуецца аднавіць будынак тэатра ў яго даваенным выглядзе, толькі фасад будзе мець больш строгі архітэктурны фарм». Першы спектаклі Яўрэйскага тэатра ў Мінску адбудуцца ў сярэдзіне лістапада гэтага года.

Халтура на эстрадзе

ЦК ВКП(б) у сваёй паставе «Аб часопісах «Звезда» і «Ленінград» указаву на тое, што савецкая літаратура павінна дапамагчы дзяржаве выхоўваць маладое пакаленне бадзёрым, гатовым пераадолець усялякія перашкоды, пакаленнем, якое непахісна верыць у перамогу справы камунізма.

Вялікая роля ў выхаванні моладзі належыць савецкай эстрадзе. Аднак, не ўсе работнікі эстрады зразумелі гэта. Прыкладам пошласці, бездзейнасці і здзіўляючай абьявакасці да ўказанняў ЦК ВКП(б) з'яўляецца Брэсцкі тэатр мініятур, які нядаўна гаспадарыў у Пінску.

Што паказаў тэатр мініятур (мастацкі кіраўнік І. Проканавіч) пінскаму гледачу? Першы канцэрт адрэжаў ж прымусіў гледача насцярожыцца. Разам з некаторымі нядрэннымі аднаактніымі п'есамі («З цёплым ветрам» Пацёмкінай і інш.) былі паказаны і такія нізкапробныя рэчы, як «Марная перасцярога» Ласкіна і «Дама ў чорным» Вернеля.

«Марная перасцярога» з'яўляецца пасквілем на савецкіх вучоных. Гэтыя скетч аневажвае іх і ў пачварна-карыкатурнай форме паказвае працу і жыццё нашых навукоўк работнікаў.

Зусім не зразумелай з'яўляецца мета, з якой тэатр паставіў скетч «Дама ў чорным». Гэта бездзейная авантурная п'еска, якіх шмат выкладаецца на буржуазны літаратурны рынак. Тэатр робіць дрэнную паслугу гледачу, калі падае яму такую нашіяцкую.

Другі канцэрт выклікаў яшчэ большае здзіўленне. За адну гадзіну артысты здолелі прадэманстраваць гледачу два скетчы, мастацкае чытанне і іншыя ў перамяжку з зубаскальскімі фокусамі канферансье Нядовіча і Іванова.

Публіка пакінула тэатр з глыбокім абурэннем. Яна дорэмна патраціла час. Замест таго, каб культура адначасна, гледчыкі сталіся ад халтуры, якую падліс ім Брэсцкі тэатр мініятур.

Р. МЕЛЕХ.

гор. Пінск.

Рэдкалегія: Л. Александровіч, А. Багатыроў, Г. Глебаў, П. Кавалеў, Я. Купал, А. Куляшоў, А. Кучар (в. а. адказнага рэдактара), П. Пестрак, Г. Таран.

НАРОДНАЯ МАСТАЦКАЯ САМАДЗЕЙНАСЦЬ

Беларускі народ мае велізарны культурны каштоўнасці, крыніцай якіх заўсёды з'яўлялася вечно жывая народная творчасць.

Сваёго найвышэйшага росквіту творчасць беларускага народа дасягнула пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. На фабрыках і заводах, у калгасах і саўгасах, у навучальных установах — усюды ствараліся сотні самадзейных гурткоў драматычных, харавых, музычных, харэаграфічных, вышлечыча мастацтва і многіх іншых, у якіх прымалі ўдзел тысячы працоўных нашай рэспублікі.

Усеазаоны агляды мастацкай самадзейнасці, — у час дэкады беларускага мастацтва ў Маскве ў 1940 годзе, на Усеазаоны сельскагаспадарчай выставы ў 1939 — 1940 годзе, — ярка адлюстравалі невычэрпны багаці самадзейнага народнага мастацтва Беларусі.

За час акупацыі Беларусі нямецка-фашысцкія бандыты спалілі, разбурылі і разграбілі ўсе культурныя ўстановы беларускага народа. Воргаў намагаўся знішчыць і самадзейнае мастацтва народа, але гэта яму не ўдалося. У падполлі, у партызанскіх атрадах народ беражліва захоўваў сваё мастацтва, сваю творчасць.

Многія калектывы самадзейнасці падземна збіраліся, працавалі, стваралі і рэпетыравалі новыя творы.

Нельга не прывесці такі хвалючы факт: вядомы беларускі народны хор пад кіраўніцтвам калгасніцы Т. Лапацінай у дзень вызвалення раёна ад нямецкіх захвапнікаў сустраў савецкіх воінаў створанымі і развучанымі ў падполлі песнямі аб вялікай перамозе Чырвонай Арміі.

ваў мастацкай самадзейнасці, створаных за апошнія два гады, аб'яднаны 35 тысяч рабочых, служачых, калгаснікаў, студэнтаў Беларускай рэспублікі.

Сярод найбольш калектываў мастацкай самадзейнасці найбольш распаўсюджанымі з'яўляюцца драматычныя. У рэспубліцы налічваецца 1180 драматычных гурткоў. Многія з іх вядомы далёка за межамі сваіх раёнаў і абласцей. У ліку гэтых гурткоў — драматычныя гурткі чыгуначнага клуба станцыі Магілёў, Гомельскага клуба імя Леніна, вёскі Занкі (Свіслацкага раёна, Мінскай абласці) і другія. Не менш масавай з'яўляецца і харавая мастацкая самадзейнасць. У рэспубліцы налічваецца 867 харавых калектываў.

Зноў волна гучыць беларуская народная песня вядомага на ўвесь Савецкі Саюз калгаснага хора Азрышчынскага сельсавета (Рэчыцкі раён, Гомельская абласць). Заслужанай славай карыстаецца народны хор Слуцкага раёна (Бабруйскай абласці) пад кіраўніцтвам Трафімовіча. Вялікае поспеху ў рабоце дасягнуў народны хор сіла Вяліка Падлессе (Баранавіцкага абласці). Гэтым хорам кіруе спецыяліст-этнограф Г. Цітовіч. Хор складаецца з 55 чалавек. У яго рэпертуары 125 народных песень: сучасныя, партызанскія, бытавыя, лірычныя прыпеўкі, а таксама песні народаў СССР: беларускія, польскія, чэшскія, літоўскія песні, якія выконваюцца з сапраўдным майстэрствам. Многія песні створаны самімі ўдзельнікамі гэтага хора.

З ансамбляў песні і танца шырокай вядомасцю карыстаецца ансамбль Хойніцкай МТС (Палескай абласці), рэпертуар якога складаецца пераважна з беларускай народнай творчасці. У гарадах рэспублікі найбольшае распаўсюджанне маюць хоры тыпа канцэля, якія выконваюць публіцы на народнай беларускай песняй народнаў СССР, песні савецкіх кампазітараў і класічных творы. Гэта — харавая канцэля Магілёўскага абласнога Дома народнай творчасці, Гомельскага клуба імя Леніна і Беларускага Дзяржаўнага ўніверсітэта.

Больш за ўсё пацярпела ад вайны беларуская музычная самадзейнасць. Гітлераўцы знішчылі і вывезлі ў Германію ўсе музычныя інструменты. Не гледзячы на гэта, у рэспубліцы зноў створаны рознастайныя аркестры народных інструментаў. Найбольш значныя з іх — калектывы пры Мінскім абласным Доме народнай творчасці, джаз-аркестр Мінскага абласнога Дома народнай творчасці, ансамбль народных інструментаў самі Андрушківічаў з Усялябоўскага сельсавета (Баранавіцкага абласці).

Найбольш распаўсюджанымі інструментамі ў аркестрах у сучасны момант з'яўляюцца скрыпкі, гармонікі, цымбалы, бубны, дудкі, сустракаецца і ліра; у ансамблях — скрыпка, цымбалы, бубен, гармонь; цымбалы з дудкай або са скрыпай без бубна.

У харэаграфічнай самадзейнасці Беларускай рэспублікі налічваецца 686 калектываў, большасць з іх — у сельскай мясцовасці. Вядомы сваёй арыгінальнасцю Свяцілавіцкі калектыв, Гомельскі абласці. Калектывы ярка, а пачуццём мастацкага густу падае масавыя беларускія народныя танцы, выразніваючы сваёй спрацаванасцю, прыгожымі касцюмамі. Калектывы Пухавіцкага раёна (Мінскай абласці) дасягнулі поспеху ў рабоце над старадаўнімі народнымі беларускімі танцамі «Кадрыль», «Лявеей» і звычайнымі: «Дажынкі», «Вясельныя», «Вячоркі». Большасць сельскіх калектываў паказваюць карнавалы і народныя гульні.

Беларуская народная музыкальная творчасць — фальклор часоў Вялікай Айчынай вайны, знайшла сваё асабліва яркае выяўленне. Большасць фальклорага матэрыяла апавядае аб партызанам. Гэты матэрыял, паводле сваёй формы выяўлення сугучы старадаўняму эпасу, — знаёмай сваё адлюстраванне ў казаннях і гераічных песнях аб Сталіне, аб маршалах Савецкага Саюза, аб героях-партызанам, аб безымянных героях-падрыхніках.

Рэспубліканскі Дом народнай творчасці ў пачатку бегучага года правёў рэспубліканскі агляд калектываў і выканаўцаў народных твораў. Лепшыя ўзоры гэтай творчасці паказала С. Сачкевіч (Лунінскі раён, Пінская абласць). Большасць з яе сабраў Рэспубліканскі Дом народнай творчасці сумесна з Акадэміяй навук падрыхтаваў да выдання асобнай брашураў. З сабранага на аглядзе фальклорага матэрыяла Рэспубліканскі Дом народнай творчасці стварыў для гурткоў мастацкай самадзейнасці два ігравыя народныя відовішчы: «Вяселле Цярэшкі» і «Дажынкі».